

مقایسه کمال گرایی، تعلل و مسئولیت پذیری در

دانشجویان مراکز تربیت معلم شهر اهواز به تفکیک جنس

فریده حمیدی ^۱	تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۸/۱۷
معصومه قیطاسی ^۲	تاریخ تأیید مقاله: ۹۰/۲/۲۵
	صفحات مقاله: ۱۵۹-۱۸۸

چکیده

هدف از انجام این پژوهش تعیین رابطه ساده و چندگانه کمال گرایی، تعلل و مسئولیت پذیری در دانشجویان دختر و پسر مراکز تربیت معلم شهر اهواز بود. آزمودنی‌ها ۲۰۰ نفر از دانشجویان مراکز تربیت معلم شهر اهواز بودند (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر)، که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش عبارتند از: مقیاس کمال‌گرایی اهواز (APS)، مقیاس تعلل شوارزر، اسمیتز و دی‌هل و مقیاس مسئولیت‌پذیری (CPI-RE). نتایج تحقیق با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه نشان داد در گروه دانشجویان دختر بین تعلل و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی، بین تعلل و کمال‌گرایی رابطه مثبت و بین کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. در گروه دانشجویان دختر بین تعلل و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی و بین تعلل و کمال‌گرایی رابطه مثبت معنی‌دار وجود دارد و بین کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معنی‌دار وجود ندارد. همچنین در گروه

^۱ استادیار دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، تلفن: ۲۲۹۷۰۰۳۵.

دانشجویان دختر و پسر از میان متغیرهای پیش بین تنها کمال‌گرایی پیش‌بینی‌کننده برای تعلل دانشجویان می‌باشد و مسئولیت‌پذیری نقشی در پیش‌بینی سایر متغیرها ندارد.

کلید واژه: کمال‌گرایی، تعلل، مسئولیت‌پذیری، دانشجویان تربیت معلم

مقدمه

با توجه به رسالت و نقشی که معلمان در رشد ابعاد وجودی انسان دارند، باید بگوییم که ایجاد دنیایی جدید جز با تربیت نیروی انسانی از طریق معلمانی خلاق امکان پذیر نخواهد بود. همه ما نیازمندیم که توانایی‌های خود را تا حد ممکن شکوفا کنیم. در این وادی کمال‌گرایی^۱ امری بس مثبت است ولی آنچه ما می‌خواهیم بدان اشاره کنیم جنبه افراطی یا منفی ویژگی شخصیتی کمال‌گرایی در روانشناسی است (عمرانی، ۱۳۸۴). به هر حال انسان موجودی اجتماعی است که جهت همزیستی مسالمت‌آمیز ناگزیر از پذیرش مسئولیت‌های گوناگون است. مسئولیت‌پذیری^۲ امری است که انجام کار مفید و جلوگیری از کار مضر را به میزان زیاد، تضمین می‌کند.

از سوی دیگر تعلل^۳ (به تأخیر انداختن کار امروز به فردا) رفتاری آموختنی است که به‌عنوان یک ویژگی شخصیتی منفی آثار غیر قابل جبرانی در زندگی

---

^۱ - perfectionism

^۲ - responsibility

^۳ - procrastination

افراد به جا گذاشته است (استیل^۱، ۲۰۰۳). اما در سال‌های اخیر به زمینه‌های ظهور، دلایل و درمان آن توجه بیشتری شده است. به هر حال انسان موجودی اجتماعی است و تلاش می‌کند نقش خود را در پذیرش مسئولیت‌های گوناگون ایفا نماید. مسئولیت‌پذیری امری است که انجام کار مفید و جلوگیری از کار مضر را به میزان زیاد، تضمین می‌کند و بر بهره‌وری، شکوفایی فردی و رضایت شخصی معلمان، چه در محیط کار و چه در جمع محیط خانوادگی و اجتماعی می‌افزاید.

افرادی با ویژگی‌های شخصیتی کمال‌گرایی و تعلل‌گرا معمولاً در برخورد با واقعیت‌های زندگی دچار آشفتگی می‌شوند. افراد کمال‌گرا به دلیل داشتن معیارهای بالای عملکرد و ارزیابی‌های شدید و سخت از خود و دیگران و افراد تعلل‌گرا به دلیل ازدست‌دادن فرصت‌های طلایی زندگی در معرض انواع بیماری‌ها و عملکردهای نامناسب قرار می‌گیرند. بنابراین ضرورت وجود آزمون علمی و مصاحبه جهت پذیرش معلمان در مقاطع تحصیلی مختلف امری اجتناب‌ناپذیر است. آزمون‌های علمی میزان توانایی علمی را می‌سنجد ولی

---

^۱ - Steel

تشخیص و ارزیابی انگیزه و رغبت، قضاوت در مورد توان برقراری ارتباط و انتظارات شغلی معلمی را می‌بایست با روش‌های دیگر مشخص نمود.

براساس پژوهش‌هایی که در زمینه تعلل انجام شده است، به نظر می‌رسد در محیط‌های آموزشی تعلل در سطوح بالاتر تحصیلی افزایش می‌یابد. بیشتر پژوهش‌هایی که بر تعلل ورزیدن تمرکز دارند در مورد دانشجویان انجام شده است با این حال نتایج یک پژوهش در مورد دانش‌آموزان دبیرستانی نیز بیانگر این است که آنان نیز در انجام دادن بیش از یک سوم از کارهای روزانه‌شان تعلل می‌کنند (پای چیل و لی^۱، تیودو^۲ و بلانت^۳، ۲۰۰۰). یافته‌های به دست آمده از چنین پژوهش‌هایی نشان می‌دهد که بین ۴۶ تا ۹۵ درصد از دانشجویان نیز تعلل می‌کنند که تقریباً نیمی از آن‌ها دائماً و به صورت

---

¹ -Pychyl & Lee

² -Thibodeau

³ -Blunt

مشکل آفرین تعلل می‌کنند (دی، من سینک و اسالیوان^۱، ۲۰۰۰؛ هی‌کوک^۲، ۱۹۹۳؛ میک^۳، ۱۹۸۲؛ آنوگ بوزی^۴، ۲۰۰۰).

به نظر دنیل، هاپکینز و تامسون^۵ (۲۰۰۲) وانمودگرایی، تعلل، خود ناتوان‌سازی و ترس از موفقیت در دانشجویان دانشگاه از جمله رفتارهای اجتناب از شکست هستند که در بعضی از افراد پیشرفت گرا در شرایط تحصیلی و شغلی برای حمایت از خود ارزشمندی^۶ ظاهر می‌شود این رفتارها در دانشجویان دانشگاه و در کارکنان و مدیران سازمان‌ها در مدارج عالی ممکن است بروز کند.

---

¹ -Day , Mensink & Osullivan

² -Haycok

³ -Micek

⁴ -Onwueg buzie

⁵ -Dinnel , Hopkins & Thompson

⁶ -Self worth Protection

فراری^۱ (۱۹۹۲) پژوهشی را روی ۳۰۷ دانشجو اجرا نمود. در آن پژوهش دانشجویان پرسشنامه‌هایی را در مورد تعلل، کمال‌گرایی و عوامل رفتاری کامل و مطلوب فرض شدن مثل عرضه خود، خودآگاهی و خود ناتوان سازی پر کردند. نتایج نشان داد که تعلل‌کنندگان در مقایسه با غیر تعلل‌کنندگان، تمایلات عرضه خود، خودآگاهی و خودناتوان سازی بیشتری را گزارش نمودند. به این ترتیب، همان‌طور که نتایج نشان می‌دهند، فراری معتقد است که انگیزه تعلل‌کنندگان اتخاذ رفتاری بی‌نقص و کامل مطابق با انتظارات دیگران درباره عملکرد آنهاست. از طرف دیگر، بین تعلل و خودناتوان سازی ارتباط قوی وجود داشته است (استیل، ۲۰۰۳).

پژوهش استیل و همکاران (۲۰۰۱) برای تعیین عملکرد تعلل، خلق^۲ و همبسته‌های شخصیتی، از مقیاس‌های رفتاری مشاهده شده و خودگزارشی استفاده نمود. تعداد ۱۵۲ دانشجوی کارشناسی در ۶ موقعیت زمانی در طی ۱۱ هفته در یک کلاس درس روانشناسی مقدماتی تحت نظر قرار گرفتند. نتایج نشان

---

¹ -Ferrari

² -mood

داد که تعلل یک پیش‌بینی کننده عالی برای عملکرد می‌باشد. تعلل اختلاف زیاد بین هدف‌ها و رفتارهای رسیدن به هدف‌ها را نشان داده است و افراد تعللی این اختلاف را به‌خصوص در ابتدای دوره ظاهر کردند. از سوی دیگر، همبسته‌های تعلل با خلق (مثل خلق^۱ و هیجان^۲) و شخصیت (مثل، روان نژندی، عزت نفس، منبع کنترل^۳، برون‌گرایی، روان‌رنجوری، تسلط^۴ و خودنظارتی^۵) نتایج نامشخصی در خودگزارشی تعلل یا رفتار مشاهده شده تعلل نشان داده‌اند. تعلل تحصیلی نشانگر ناتوانی در انجام فعالیت تحصیلی در چارچوب زمان دلخواه یا به تعویق انداختن فعالیت‌های مربوط به هدف نهایی تا آخرین لحظه می‌باشد. به این ترتیب سطوح بالای تعلل در رفتارهایی که نوعاً به یادگیرنده‌های خودگردان^۶ نسبت داده شده، ناهماهنگی ایجاد می‌کند. اما بررسی‌های تحقیقی تاکنون بین این

---

¹ -state

² -affect

³ -Locus of control

⁴ -dominance

⁵ -Self - monitoring

⁶ -self – regulated

دو مجموعه رابطه‌ای نشان نداده است. در تحقیق (مطالعه اول با ۱۶۸ شرکت‌کننده و مطالعه دوم با ۱۵۲ شرکت‌کننده) تعلل و همبسته‌های آن با چند ترکیب اساسی یادگیری خودگردان پژوهش‌هایی را تأیید نموده است که نشان می‌دهند، افراد تعللی بیش از هدف‌ها در رفتارها تفاوت دارند.

سدلر و بولی^۱ (۱۹۹۹) ترس از ارزیابی منفی را به‌عنوان عامل زیربنایی تعلل ذکر کرده‌اند. همچنین، هریس^۲ (۱۹۵۴) در پژوهشی که بر روی ۲۱۵ دانشجوی زن رشته آموزش انجام شد، از آنها خواسته است تا بر اساس دو موقعیت، (۱) مسئولیت بیشتر، (۲) مسئولیت کمتر در میان دانش‌آموزان خود، بررسی و توصیف نمایند. نتایج نشان داد که دختران بیش از پسران، مسئولیت‌پذیر بودند. این در حالی بود که پسران تمایل کمتری به این بخش، نشان می‌دادند. معلم نیز اغلب از این دانش‌آموزان به عنوان فاکتور کمکی یاد کرده و رابطه میان خود و آنها را به صورت متقابل، با ثبات و دوستانه برشمرد. در خصوص کودکان غیرمسئول نیز این رابطه بسیار تنش‌زا بود و به نظر می‌رسید که این کودکان، بیشتر افرادی ناراحت، عصبی، فراموشکار، پرخاشگر و خود محور باشند. به‌طور

¹ -Buley

² Harris

کلی، به نظر می‌رسد که مسئولیت‌پذیری یک بخش مهم کیفی بوده و بسیار مهمتر از یک آموزش، عادت و یا مهارت می‌باشد. داج^۱ (۱۹۴۳)، در یک بررسی تحت عنوان "ویژگی‌های یک معلم موفق" فهرستی از ویژگی‌های شخصیتی بر روی ۳۰۱ معلم را در نظر گرفت. این معلمین، براساس میزان نظارت خود، به گروه‌های بسیار موفق تا کمتر موفق، تقسیم‌بندی شدند. تحلیل صورت گرفته بر روی پاسخ‌های داده شده به این گزینه‌ها، نشان داد که بسیاری از معلمین موفق خود را: ۱- در تماس‌های اجتماعی، بسیار راحت بودند. ۲- تمایل بسیاری به پذیرفتن مسئولیت داشتند. ۳- ترس و نگرانی چندانی نداشتند. ۴- نسبت به نظر دیگران حساس بودند. ۵- در مقایسه با معلمان کمتر موفق، روند آرامی در تصمیم‌گیری داشتند. ۴۳ گزینه، از زیاد تا کم، با توجه به میزان تفاوت آنها، طبقه‌بندی شدند. بنابراین، امتیازات کلی بر حسب شیوه کسب امتیاز متغیر بودند. از میان ۳۰۱ معلم، ۶۲ نفر، گروهی را تشکیل دادند که پذیرای معلمین بهتر و زبده‌تری بودند. این ۶۲ نفر، امتیاز بالاتری را نسبت به ۲۳۹ معلم دیگر به دست آوردند.

^۱ Dodge

همچنین از هر یک از این معلمان، خواسته شد تا میزان ارتباط خود را با آموزش نشان دهند. در این میان، رابطه ویژه میان آموزش و امتیاز بالای معلمان (در خصوص ۴۳ گزینه) به دست آمد.

علامه (۱۳۸۴) در پژوهشی روابط ساده و چندگانه عزت‌نفس، اضطراب اجتماعی، کمال‌گرایی و تعلل با عملکرد تحصیلی و اضطراب امتحان را بررسی نمود. نتایج تحقیق نشان داد که عزت‌نفس با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و با اضطراب امتحان رابطه منفی دارد. همچنین اضطراب اجتماعی، کمال‌گرایی و تعلل با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و با اضطراب امتحان رابطه مثبت نشان داده است.

هریس و همکاران (۱۹۷۷)، در تحقیقی با عنوان "توقعات و دیدگاه مسئولیت‌پذیری" به عنوان الگوهای رفتاری معلمان حرفه‌ای پیش‌بینی می‌کند که هر چه شخص در انجام یک کار بیشتر احساس مسئولیت کند نتایج بیشتری به دست می‌آید. به علاوه پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که پرتوقع هستند بیشتر از سایر دانش‌آموزان کمک و حمایت دریافت می‌کنند. همچنین دانش‌آموزان دختری که پرتوقع بودند بیشتر از سایر دانش‌آموزان مورد تشویق

قرار گرفتند و مسئولیت‌پذیری شخصی هیچ ربطی به کلاس درس و جنسیت دانش‌آموزان نداشت. میان سطح توقعات و مسئولیت‌پذیری رابطه معناداری به دست نیامد. این اطلاعات نتوانستند فرضیه‌های سطح انتظارات و دیدگاه‌ها را تأیید نمایند. یکی از توضیحات این امر آن است که دیدگاه معلمان برای کنترل زمان آموزش و شرایط برقراری ارتباط با دانش‌آموزان متفاوت است.

اسماعیل خانی (۱۳۷۷) در پژوهشی با عنوان "ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش خودشکوفایی و بررسی رابطه آن با سرسختی روان شناختی، کمال‌گرایی و عملکرد تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز" به این نتیجه رسید که بین خودشکوفایی و کمال‌گرایی همبستگی منفی وجود دارد ($R=0.57$).

سلامتی (۱۳۸۵) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی شیوع تعلل و تاثیر روش‌های درمان‌شناختی- رفتاری و مدیریت رفتار بر کاهش آن" که در دانش‌آموزان دبیرستانی انجام شد، نشان داد که میزان شیوع تعلل در کل دانش‌آموزان ۱۵/۴۰ درصد بود. ۱۷ درصد از پسران جامعه مورد بررسی، دارای ویژگی تعلل ورزیدن بودند، درحالی که این میزان در دختران ۱۴ درصد بود. نتایج

حاصل نشان داد که هر دو روش درمان شناختی- رفتاری و مدیریت - رفتاری باعث کاهش تعلل می‌شود. همچنین تفاوت معناداری بین جنسیت و نوع درمان به دست نیامده است. همچنین پس از سه هفته پیگیری، نتایج حاصل از مداخله نسبتاً پایدار بود.

محمدی (۱۳۷۶) تحقیقی تحت عنوان "بررسی رابطه بین نقش مدیریت، خشنودی شغلی و عوامل فشارزای روانی با سلامت روانی و مسئولیت‌پذیری پرستاران"، در نمونه‌ای شامل ۵۴۷ پرستار و ۵۳ مدیر شاغل در بیمارستان‌های دولتی و خصوصی تهران انجام داد و به این نتیجه رسید که بین خشنودی شغلی و مسئولیت‌پذیری پرستاران با سلامت روانی آنان رابطه مثبت معنادار وجود دارد. همچنین بین سن و سابقه آنان نیز با سلامت روانی رابطه منفی معناداری وجود دارد.

با توجه به پژوهش‌های انجام شده تاکنون و ضرورت بررسی وضعیت متغیرهای مورد نظر در بین دانشجویان تربیت معلم، هدف از انجام این پژوهش تعیین رابطه ساده و چندگانه کمال‌گرایی، تعلل و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان

دختر و پسر مراکز تربیت معلم شهر اهواز می باشد. بنابراین پاسخ به سؤالات زیر مورد نظر می باشد:

۱- آیا بین تعلل و مسئولیت پذیری در دانشجویان دبیری رابطه ای وجود دارد؟

۲- آیا بین تعلل و کمال گرایی در دانشجویان دبیری رابطه ای وجود دارد؟

۳- آیا بین کمال گرایی و مسئولیت پذیری در دانشجویان تربیت معلم رابطه ای وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر مراکز تربیت معلم شهر اهواز می باشند جمعیت دختران شامل ۳۵۳ نفر و جمعیت پسران شامل ۱۵۶ نفر بود. نمونه پژوهش با استفاده از فرمول کوکران شامل ۲۰۰ دانشجوی دختر و پسر بود که به روش نمونه گیری تصادفی ساده از میان کلیه دانشجویان دختر و پسر انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

در این پژوهش به منظور اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر از ابزارهای زیر استفاده شده است:

الف) مقیاس کمال‌گرایی اهواز،

ب) مقیاس مسئولیت‌پذیری،

ج) مقیاس تعلل.

الف) مقیاس کمال‌گرایی اهواز APS

این مقیاس یک پرسشنامه خودگزارش‌دهی مداد-کاغذی است که شامل ۲۷ ماده است. ماده‌های این مقیاس دارای چهار گزینه «هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب اوقات» می‌باشد، که آزمودنی‌ها یکی از این گزینه‌ها را انتخاب و علامت می‌زنند. در تحقیق حاضر پایایی مقیاس کمال‌گرایی اهواز با دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه گردید که برای کل مقیاس به ترتیب برابر ۰/۸۶ و ۰/۸۰ می‌باشد. برای تعیین اعتبار پرسشنامه کمال‌گرایی نمره آن را با نمره

مسئولیت‌پذیری همبسته نمودیم و مشخص گردید که رابطه منفی معنی‌داری بین نمره پرسشنامه‌های یاد شده وجود دارد ($p=0/0001$ و $r=-0/24$).

ب) مقیاس تعلل

این مقیاس توسط شوارزر، شوماتیز و دیهل^۱ (۲۰۰۰) ساخته شده است. این آزمون، یک مقیاس خودگزارشی است که ۱۰ ماده دارد و آزمودنی‌ها به یکی از چهارگزینه «کاملاً نادرست، به ندرت درست، اغلب درست و کاملاً درست» پاسخ می‌دهند. پایایی این آزمون $0/78$ و از اعتبار خوبی برخوردار است (شوارزر و همکاران، ۲۰۰۰). در تحقیق حاضر پایایی مقیاس تعلل نیز با دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه گردید که برای کل مقیاس به ترتیب برابر $0/70$ و $0/72$ می‌باشد. برای تعیین اعتبار پرسشنامه تعلل، نمره آن را با نمره مسئولیت‌پذیری همبسته نمودیم و مشخص گردید که رابطه منفی معناداری بین نمره پرسشنامه‌های یاد شده وجود دارد ($p=0/0001$ و $r=-0/29$).

ج) مقیاس مسئولیت‌پذیری (RE)

---

¹ -Schwarzer , Schmitz & Diehl

در این تحقیق برای سنجش مسئولیت پذیری از مقیاس مسئولیت پذیری اخذ شده از پرسشنامه روان‌شناختی کالیفرنیا (CPI)، استفاده گردید که خودگزارشی و مدادکاغذی و شامل ۴۲ ماده است. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس صفر و یک می‌باشد. در تحقیق حاضر پایایی مقیاس مسئولیت‌پذیری با دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه گردید که برای کل مقیاس به ترتیب برابر ۰/۵۵ و ۰/۵۰ می‌باشد. برای تعیین اعتبار پرسشنامه مسئولیت‌پذیری نمره آن را با نمره تعلل همبسته نمودیم و مشخص گردید که رابطه منفی معنی داری بین نمره پرسشنامه‌های یاد شده وجود دارد ($p=0/0001$ و $r=-0/29$).

روش تجزیه و تحلیل یافته‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق از روش‌های آماری زیر استفاده شده است:

۱- روش‌های آمار توصیفی مانند محاسبه فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار.

۲- ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه.

۳- روش‌های آلفای کرونباخ و تنصیف جهت محاسبه ضرایب پایایی.

یافته ها

میانگین و انحراف معیار آزمودنی‌ها در متغیرهای کمال‌گرایی، تعلل و مسئولیت‌پذیری در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱: آماره‌های نمرات کمال‌گرایی، تعلل و مسئولیت‌پذیری

متغیر	شاخص آماری		
	تعداد	میانگین	انحراف معیار
کمال‌گرایی	۱۰۰	۶۶/۶۷	۱۲/۲۶
	۱۰۰	۶۸/۳۰	۱۱/۹۴
	۲۰۰	۶۷/۴۸	۱۲/۱۰
تعلل	۱۰۰	۲۴/۱۰	۴/۰۸
	۱۰۰	۲۳/۸۹	۳/۹۱
	۲۰۰	۲۳/۹۹	۳/۹۹
مسئولیت‌پذیری	۱۰۰	۲۸/۵۸	۴/۷۲
	۱۰۰	۳۰/۵۳	۴/۹۲

مقایسه کمال‌گرایی، تعلل و مسئولیت‌پذیری در دانشجویان مراکز تربیت معلم شهر اهواز به تفکیک

۴/۹۰	۲۹/۵۶	۲۰۰	کل دانشجویان	
------	-------	-----	--------------	--

همان‌طور که در جدول (۱) نشان داده شده است میانگین و انحراف معیار متغیر کمال‌گرایی هر یک از گروه‌ها به ترتیب گروه دانشجویان پسر ۶۶/۶۷ و ۱۲/۲۶، گروه دانشجویان دختر ۶۸/۳۰ و ۱۱/۹۴، کل آزمودنی‌ها ۶۷/۴۸ و ۱۲/۱۰، در متغیر تعلل گروه دانشجویان پسر ۲۴/۱۰ و ۴/۰۸، گروه دانشجویان دختر ۲۲/۸۹ و ۳/۹۱، کل آزمودنی‌ها ۲۳/۹۹ و ۳/۹۹ و در متغیر مسئولیت‌پذیری گروه دانشجویان پسر ۲۸/۵۸ و ۴/۷۲، گروه دانشجویان دختر ۳۰/۵۳ و ۴/۹۲ و کل آزمودنی‌ها ۲۹/۵۶ و ۴/۹۰ می‌باشد.

جدول ۲: ضرایب همبستگی ساده متغیرهای تحقیق میانگین در دانشجویان به تفکیک

جنسیت

گروه	متغیر	شاخص آماری متغیر	تعداد نمونه (n)	ضریب همبستگی (r)	سطح معناداری (p)
دانشجویان پسر	تعلل	مسئولیت‌پذیری	۱۰۰	-۰/۳۲	۰/۰۰۱
		کمال‌گرایی		۰/۵۸	۰/۰۰۰۱
	مسئولیت‌پذیری	-۰/۳۶		۰/۰۰۰۱	
دانشجویان دختر	تعلل	مسئولیت‌پذیری	۱۰۰	-۰/۲۵	۰/۰۱۱
		کمال‌گرایی		۰/۵۵	۰/۰۰۰۱

۰/۰۹۹	-۰/۱۶			مسئولیت پذیری	
-------	-------	--	--	---------------	--

همان‌طوری که در جدول (۲) مشاهده می‌شود در گروه دانشجویان پسر، بین تعلل و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش مسئولیت‌پذیری، تعلل کاهش می‌یابد. همچنین بین تعلل و کمال‌گرایی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش کمال‌گرایی، تعلل نیز افزایش می‌یابد. بین کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش مسئولیت‌پذیری، کمال‌گرایی کاهش می‌یابد و برعکس.

در گروه دانشجویان دختر، بین تعلل و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش مسئولیت‌پذیری، تعلل کاهش می‌یابد. همچنین بین تعلل و کمال‌گرایی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، افزایش کمال‌گرایی، با افزایش تعلل همراه شده است. بین کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری وجود ندارد.

جدول ۳: ضرایب همبستگی چندگانه کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری با تعلل دانشجویان پسر با روش‌های الف «ورود (Enter)» و ب «مرحله‌ای (Stepwise)»

ضرایب رگرسیون (β)		نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR ↓	شاخصهای آماری	
۲	۱				متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک
	$\beta = 0/58$ $t = 7/05$ $p = 0/0001$	$F = 49/83$ $p = 0/0001$	0/33	0/58	۱- کمال‌گرایی	
$\beta = -0/13$ $t = -1/50$ $p = 0/137$	$\beta = 0/53$ $t = 6/07$ $p = 0/0001$	$F = 26/36$ $p = 0/0001$	0/35	0/59	۲- مسئولیت‌پذیری	
ضرایب رگرسیون (β)		نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR ↓	شاخصهای آماری	
اختلال در سلامت روانی					متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک

$\beta = 0/58$	$F = 49/83$				۱- کمال گرایی	رگرسیون
$t = 7/05$	$p = 0/0001$	0/33	0/58			
$p = 0/0001$						

همان طور که در قسمت «الف» جدول (۳) ملاحظه می شود، طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی کمال گرایی و مسئولیت پذیری با تعلل دانشجویان پسر برابر با $MR = 0/59$ و $RS = 0/35$ می باشد که در سطح $p < 0/0001$ معنی دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شد که ۳۵ درصد از واریانس تعلل دانشجویان پسر توسط متغیرهای پیش بین قابل تبیین می باشد. همچنین با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور مشاهده می شود که از میان متغیرهای کمال گرایی و مسئولیت پذیری به عنوان متغیرهای پیش بین، تنها متغیر کمال گرایی پیش بینی کننده برای تعلل دانشجویان پسر می باشد و مسئولیت پذیری نقشی در پیش بینی کنندگی ندارد.

جدول ۴: ضرایب همبستگی چندگانه کمال گرایی و مسئولیت پذیری با تعلق دانشجویان دختر با روش های الف «ورود (Enter)» و ب «مرحله ای (Stepwise)»

ضرایب رگرسیون (β)		نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخصهای آماری	$\bar{r}$
۲	۱				متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک
	$\beta = 0/55$ $t = 6/59$ $p = 0/0001$	$F = 43/44$ $p = 0/0001$	0/30	0/55	۱- کمال گرایی	تعلق
$\beta = -0/16$ $t = -1/98$ $p = 0/050$	$\beta = 0/52$ $t = 6/26$ $p = 0/0001$	$F = 24/34$ $p = 0/0001$	0/33	0/57	۲- مسئولیت پذیری	
ضرایب رگرسیون (β)		نسبت F احتمال p	ضریب تعیین RS	همبستگی چندگانه MR	شاخصهای آماری	J
اختلال در سلامت روانی					متغیرهای پیش بین	متغیر ملاک
	$\beta = 0/55$ $t = 6/59$ $p = 0/0001$	$F = 43/44$ $p = 0/0001$	0/30	0/55	۱- کمال گرایی	تعلق

همان طور که در قسمت «الف» جدول (۳) ملاحظه می‌شود، طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری با تعلل دانشجویان دختر برابر با $MR = 0/57$ و $RS = 0/33$ می‌باشد که در سطح $p < 0/0001$ معنی‌دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شده که ۳۳ درصد از واریانس تعلل دانشجویان دختر توسط متغیرهای پیش‌بین قابل تبیین می‌باشد. همچنین با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور مشاهده می‌شود که از میان متغیرهای کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری به عنوان متغیرهای پیش‌بین، تنها متغیر کمال‌گرایی پیش‌بینی‌کننده برای تعلل دانشجویان دختر می‌باشد و مسئولیت‌پذیری نقشی در پیش‌بینی‌کنندگی ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در گروه دانشجویان دختر و پسر بین تعلل و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری وجود دارد.

در افراد تعللی برآورد زمان لازم برای انجام کارها و احساس بیش از حد کمبود وقت برای تکمیل کارها وجود دارد. لی (۱۹۸۶) تعلل را یک نوع گرایش غیر منطقی در به تأخیر انداختن انجام کارهایی که باید به اتمام برسند تعریف کرده است. فراری (۱۹۹۲) می‌گوید طرز فکر این افراد پذیرش مسئولیت بیشتر و شک در مورد توانایی‌های خودش در رسیدن به موفقیت است و در واقع فرد مسئولیت‌پذیر چون می‌داند در حصار از زمان گرفتار شده و برای انجام هرکاری فقط زمان و موقعیتی خاص در اختیار اوست از به عقب انداختن بیهوده زمان انجام کار خودداری کرده و سعی می‌کند در پذیرش مسئولیت‌ها نقش خود را به نحو مطلوب ایفا کند.

بین تعلل و کمال‌گرایی در دانشجویان دختر و پسر رابطه مثبت معناداری یافت شد که با نتایج تحقیقات خارجی فراری (۱۹۹۱)، لی (۱۹۸۶)، سالامون و

روت بلوم (۱۹۸۴)، فلت و همکاران (۱۹۹۸) و تحقیق داخلی علامه (۱۳۸۴) همخوانی دارد.

در تبیین این فرضیه یاکوب (۲۰۰۰) بیان می‌دارد: در تعلل‌کنندگان ترس و نگرانی از شکست وجود دارد. در این حالت فرد بیشتر وقتش را صرف نگرانی و اضطراب از انجام کارها می‌کند تا این که به انجام آنها اقدام کند. ویژگی دیگر تعلل‌ورزان ناتوانی در تمرکز و کم‌دقتی در موقع انجام کار است. از طرف دیگر، باورهای منفی و دست‌کم‌گرفتن توانایی‌های خود نیز در تعلل‌ورزی دخیل می‌باشد. انتظارات غیرواقع‌بینانه و کمال‌گرایی نیز زمینه‌ساز تعلل‌ورزی هستند. هورنای می‌گوید: کسی که همیشه به کمال و بی‌نقص بودن کارها فکر می‌کند هیچ چیز او را راضی نمی‌کند و به همین سبب همیشه دارای اضطراب است و می‌ترسد مبادا کارش مطلوب واقع نشود و به همین جهت در شروع کار، دچار تعلل می‌شود.

در دانشجویان پسر بین کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری رابطه منفی معناداری یافت شد. گلاسر (۱۹۵۶) می‌گوید انسان سالم کسی است که بر زمان حال و آینده تأکید نماید نه بر گذشته. و تأکید او بر آینده جنبه دوران‌دیشی داشته باشد

نه به صورت خیال‌پردازی باشد. این تعریف، عکس کمال‌گرایی است، در کمال‌گرایی فرد بر گذشته تمرکز می‌کند. فلت و همکاران (۱۹۹۱) عنوان می‌کنند که افراد کمال‌گرا به شدت موشکاف و انتقادگر هستند به گونه‌ای که نمی‌توانند عیبها و اشتباهات یا شکست‌های خود را در جنبه‌های مختلف زندگی بپذیرند.

کمال‌گرایی فرد سبب می‌شود که او خود و زندگی‌اش را باور نکند و دچار بدبینی و خصوصیات منفی دیگر شود که شایع‌ترین آنها «ترس از احساس مسئولیت» است. اما افراد مسئولیت‌پذیر به پایان کار فکر می‌کنند و به نظرات دیگران توجه نمی‌کنند. همین امر سبب شروع به موقع کار و تلاش برای انجام بهتر آن می‌شود و از نواقصی که در متن کار پیش می‌آید نمی‌هراسد چون روحیه‌ای پیش‌بینی‌کننده دارند و در نهایت بعد از اتمام کار علیرغم نگرفتن نتیجه مطلوب آشفته نمی‌شود زیرا از تلاش خود برای رسیدن به موفقیت لذت می‌برد.

در دانشجویان دختر بین مسئولیت‌پذیری و کمال‌گرایی رابطه منفی معناداری یافت نشد. فروید (۱۹۷۵) می‌گوید زندگی افراد کمال‌گرا در یک سلسله «حتماًها، بایدها و نبایدها» خلاصه شده است. آنها باید در هر کاری به حد کمال

برسند این توقعات بی‌جا و عهده‌دار شدن مسئولیت سنگین و غیر منطقی، عرصه زندگی را بر آنان تنگ می‌کند. طبق این نظریه بین این دو ویژگی رابطه منفی معنی‌داری یافت نشد.

همان‌طور که ملاحظه گردید: طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری با تعلل دانشجویان پسر برابر با $MR = 0/59$ و $RS = 0/35$ می‌باشد که در سطح $p < 0/0001$ معنی‌دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شده که ۳۵ درصد از واریانس تعلل دانشجویان پسر توسط متغیرهای پیش‌بین قابل تبیین می‌باشد. همچنین با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور مشاهده می‌شود که از میان متغیرهای کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری به عنوان متغیرهای پیش‌بین، تنها متغیر کمال‌گرایی پیش‌بینی‌کننده در تعلل دانشجویان پسر نقش دارد و مسئولیت‌پذیری نقشی در پیش‌بینی‌کنندگی ندارد.

همچنین طبق نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون با روش ورود مکرر، ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری با تعلل دانشجویان دختر برابر با $MR = 0/57$ و $RS = 0/33$ می‌باشد که در سطح

$p < 0/0001$ معنی‌دار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین (RS)، مشخص شده که ۳۳ درصد از واریانس تعلل دانشجویان دختر توسط متغیرهای پیش‌بین قابل تبیین می‌باشد. همچنین با توجه به قسمت «ب» جدول مذکور مشاهده می‌شود که از میان متغیرهای کمال‌گرایی و مسئولیت‌پذیری به عنوان متغیرهای پیش‌بین، تنها متغیر کمال‌گرایی پیش‌بینی‌کننده در تعلل دانشجویان دختر نقش دارد و مسئولیت‌پذیری نقشی در پیش‌بینی‌کنندگی ندارد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که افراد تعللی نیاز به قدرت و تمرکز بالا بر انجام تکلیف دارند. برای آنها، زمان، اهمیت اساسی دارد و در انجام هر کاری برای رسیدن به موفقیت در آینده تأکید می‌کنند. هرگز از موقعیت فعلی راضی نمی‌باشند و بر این اعتقاد هستند که می‌توانند هدف‌های بزرگی برای خود انتخاب کنند. به دلیل اهمیتی که برای کارهای ایده‌آل قائل هستند، قادر به تشخیص مدت زمانی که برای انجام تکلیف ضرورت دارد، نیستند. در نتیجه زمان بیشتری را برای انجام تکلیف صرف می‌کنند. صرف وقت زیاد برای انجام یک تکلیف به منزله این است که آنها وقت کافی برای انجام فعالیت‌های دیگر را ندارند. هدف‌های بالا و ناتوانی در تمرکز بر برنامه‌ها برای رسیدن به

هدف‌ها، دشواری‌هایی را برای کمال‌گرایان ایجاد می‌نماید. فراری معتقد است که انگیزه تعلل‌کنندگان انجام رفتاری بی‌نقص و کامل مطابق با انتظارات دیگران درباره عملکرد آنهاست. به همین دلیل کمال‌گرایی می‌تواند تعلل را پیش‌بینی کند.

منابع

- ۱- اسماعیل خانی، فرشته (۱۳۷۷). ساخت و اعتباریابی مقیاس برای سنجش خودشکوفایی و بررسی رابطه آن با سرسختی روان شناسی، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.
- ۲- سلامتی، سید عباس (۱۳۸۵)، بررسی شیوع تعلل و تاثیر روش های درمان شناختی - رفتاری و مدیریت رفتار بر کاهش آن در دانش آموزان دبیرستانی ۸۵-۸۴ رساله دکتری روان شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۳- علامه، عاطفه (۱۳۸۴)، بررسی روابط ساده و چندگانه عزت نفس، اضطراب اجتماعی، کمال گرایی و تعلل با عملکرد تحصیلی و اضطراب امتحان در دانش آموزان دختر سال اول دبیرستان های اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۴- عمرانی، فاطمه سادات و میرشغائی، مریم سادات (۱۳۸۴)، بررسی رابطه بین کمال گرایی و افسردگی در سربازان نظام وظیفه دارای مدرک کارشناسی مرکز آموزش تخصص های دریایی منطقه چهارم ارتش، پایان نامه کارشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۵- محمدی (۱۳۷۶)، رابطه بین نقش مدیریت خشنودی شغلی و عوامل فشارزای روانی با سلامت روانی و مسئولیت پذیری پرستاران در بیمارستان های دولتی و خصوصی تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی اهواز.
- 6- Day, V., Mensink, D., & O,Sullivan, M. (2000). Patterns of academic procrastination. **Journal of college Reading and Learning, 30,120-134.**

- 7- Dodge, A. F. (1943). What are the personality traits of the successful teacher?. **Journal of Applied Psychology**, 27, 325-337.
- 8- Ferrari, J.R. (1992a). Procrastination and perfect behavior and exploratory factor analysis of self-presentation, self-awareness, and self-handicapping components. **Journal of Research in Personality**, 26, 75-84.
- 9- Fleet, G.L. Hewitt, P.L. Blankstein, K.R., & Mosher, S.W. (1991). Perfectionism, self – actualization, and personal adjustment. **Journal of Social Behavior and Personality**, 6, 147-160.
- 10- Fleet, G.L. Hewitt, P.L. Blankstein, K.R., & Pickening, D. (1998). Perfectionism in relation to attributions for success of failure. *Current Psychology: Developmental Learning Personality*, 17, 249-262.
- 11- Freud, S. (1975). **The unconscious God**. NewYotk: Simon & Sehuster.
- 12- Lay, C.H. (1986). At last, my research article on rocrastination. **Personality and Individual Differences**, 17, 673-679. 474-495.
- 13- Micek, L. (1982). **Some problem of self-autoregulation of volitional processes in university students from the point of view of their mental health**. *Sbornik Praci Filosoficke Fakulty Brnenske University*, 31, 51-70.
- 14- Onwuegbuzie, A.J. (2000). **I'll being my statistics assignment tomorrow: The relationship between statistics anxiety and academic**

procrastination. Paper presented at the Annual Conference of the American educational Research Association, New Orleans.

- 15- Pychyl, T.A., Lee, J.M., Thibodeau, R., & R., & Blunt, A. (2000). Five days of emotion: An experience sampling study of undergraduate student procrastination. **Journal of Social Behavior and Personality**, 15, 3-13.
- 16- Saddler, C.D., & Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. **Psychological Reports**, 84, 686-688.
- 17- Schwarzer, R., Schmitz, G.S., & Diehl, M. (2000). Available at <http://www.de/gesund/skalen/language>
- 18- Steel, P. (2003). Brothen, T., & Wambach, C. (2001). Procrastination and personality, performance, and mood. **Personality and individual differences**, 30, 95-106.
- 19- Steel, P. (2003). **The nature of procrastination.** Available at <http://www.ucalgary.ca/mgmt/research/media/2003-7.pdf>
- 20- Solomon, L.J., & Rothblum, E.D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. **Journal of Counseling Psychology**, 31, 503-509.

- 21- Yaakub,N.F.,(2000).**Procrastination among student in institutes of higher learning** :Challenges for K-Economy. Available at. <http://mahdzan.com>

